

T á j é k o z t a t ó

az MSZP adatkezelésével kapcsolatos vizsgálat lezárásáról

Az adatvédelmi biztos 2002. február 19-én az alábbi levelet küldte a Magyar Szocialista Párt pártigazgatójának:

ADATVÉDELMI BIZTOS

Ügyszám:

787/A/2001-15.

Dr. Baja Ferenc úrnak

pártigazgató

Magyar Szocialista Párt

B u d a p e s t

Köztársaság tér 26.

1081

Tisztelt Pártigazgató Úr!

Tájékoztatom, hogy a Medgyessy Péter szocialista miniszterelnök-jelölt által több millió polgárhoz eljuttatott levél kapcsán hivatalomhoz érkezett panaszok alapján indított vizsgálatot lezártam. A 2002. január 4-én küldött levelemre Önöktől érdemi választ nem kaptam, a többségében adatkezelési kifogásokat megfogalmazó beadványok vizsgálata során – figyelemmel a vonatkozó törvényi előírásokra, valamint a Magyar Szocialista Párt székházában 2002. február 6-án folytatott helyszíni vizsgálat tapasztalataira – az ügyben az alábbi álláspontot alakítottam ki:

1/ A beadványozók egy része arról érdeklődött, hogy név- és lakcímadataikhoz hogyan jutott az MSZP, mások azt kifogásolták, hogy adataikat a sajtóhírek szerint a "telefonkönyvből" szerezték meg, továbbá egyesek jelezték: annak ellenére kaptak pontosan megcímezett levelet, hogy nem szerepelnek a telefonkönyvben. Számosan kifogásolták a levélhez csatolt visszaküldhető kérdőívet is, amelyen a címzetteknek arról kellett nyilatkozniuk, hogy tudomásul veszik, miszerint adataikat nyilvános telefonkönyvből szerezte be a párt, és amelynek visszaküldésével lehetett arról rendelkezniük, hogy a továbbiakban nem kívánnak a párttól hasonló levelet kapni.

2/ A helyszíni vizsgálat során az Öntől és munkatársaitól kapott tájékoztatás szerint:

- a legalább másfélmillió polgár név- és lakcímadatait tartalmazó adatbázis létrehozásának célja az MSZP kampány-anyagának választókhöz való eljuttatása volt;
- a levelek kiküldésének alapjául szolgáló adatbázist úgy állították össze, hogy a párt alkalmazottai és aktivistái a név- és lakcímadatokat a 2001. évi (több esetben pedig a 2000. évi) megyei, budapesti nyomtatott telefonkönyvekből számítógépeken – külön erre a célra készített programmal – rögzítették, szűrték, majd nyomtatásra előkészítették;
- a levelek névvel és címmel történő kiegészítése (a nyomtatás) részben a székházban, részben más helyszíneken, bérbevett nagyteljesítményű nyomtatókon történt;
- jelenleg három adatbázis létezik a párt székházában: a kiküldési, amely az első levél postázásának alapjául szolgált (és amelyhez csak külön őrzött belépési kódokkal lehet hozzáférni); a visszaküldési, amely a kiküldött kérdőívekre pozitív válaszokat adók adatait tartalmazza; és a tilalmi lista, amelyen azok szerepelnek, akik a jövőben nem igénylik levelek küldését;
- a feldolgozott kérdőíveket egy bérelt helyiségben, lepecsételt csomagokban 5 évig; a tilalmi listát – amelyre bárki utólag is feliratkozhat – szintén 5 évig kívánják őrizni;

- a pártközpontban végzett tevékenységet a pártigazgató irányította és felügyelte, a végrehajtásban részt vevők számára külön írásbeli adatkezelési szabályzat nem készült, de az adatbázis előállításában közreműködőket az adatkezelési szabályokra kioktatták;
- a levelek körülbelül egyharmadát név és cím nélkül küldték ki a polgároknak;
- az adatvédelmi nyilvántartásba nem jelentkeztek be, mert a telefonkönyvben való nyilvánosságra hozatalt az előfizető részéről "ajánlattétel"-nek, a polgárokkal való kapcsolatukat pedig "ügyfélkapcsolat"-nak tekintik, amelyet véleményük szerint nem kell bejelenteni.

3/ A személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény (a továbbiakban: Avtv.) szerint személyes adat a meghatározott természetes személlyel kapcsolatba hozható adat, az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. A személyes adatok körén belül kiemelt védelem illeti meg a különleges adatokat, ilyennek minősülnek a politikai véleményre vagy pártállásra vonatkozó személyes adatok is.

Az Avtv. szerint adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely a személyes adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja. Az adatkezelő az adatkezelési műveletek, technikai feladatok elvégzésére adatfeldolgozót vehet igénybe, akinek a tevékenységéért felelősséggel tartozik.

A törvény úgy rendelkezik, hogy személyes adatot kezelni (gyűjteni, felvenni és tárolni, feldolgozni, hasznosítani, továbbítani, nyilvánosságra hozni és törölni) csak akkor lehet, ha ahhoz az érintett hozzájárult, vagy azt törvény elrendeli. A felhatalmazást adó törvényben meghatározott adatfajtára és adatkezelőre együttesen kell megállapítani a személyes adatok kezelésének feltételeit. Az érintett hozzájárulását megadottnak kell tekinteni a nyilvánosságra hozatal céljából általa átadott adatok tekintetében.

Az Avtv. előírja, hogy személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, és az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e célnak. A célhoz kötöttség követelménye azt is jelenti, hogy a felvett személyes adatokat csak meghatározott ideig lehet kezelni, továbbá az érintettet tájékoztatni kell az adatkezelés céljáról és arról, hogy az adatokat kik fogják kezelni, illetve feldolgozni. Az adatkezelésről való tájékoztatás megtörténik azzal is, hogy jogszabály rendelkezik a már létező adatkezelésből továbbítással vagy összekapcsolással az adat felvételéről.

A személyes adatok kezelésének meg kell felelnie az adatok minőségére vonatkozó törvényi követelményeknek: felvételük és kezelésük tisztességes és törvényes módon történjen, az adatok pontosak, teljesek és ha szükséges, időszerűek legyenek.

Az adatkezelő köteles a tevékenység megkezdése előtt az adatvédelmi biztosnak nyilvántartásba vétel végett bejelenteni: az adatkezelés célját; az adatok fajtáját és kezelésük jogalapját; az érintettek körét; az adatok forrását; a továbbított adatok fajtáját, címzettjét és a továbbítás jogalapját; az egyes adatfajták törlési határidejét; az adatkezelő, valamint az adatfeldolgozó nevét és címét (székhelyét), a tényleges adatkezelés, illetve az adatfeldolgozás helyét és az adatfeldolgozónak az adatkezeléssel összefüggő tevékenységét.

4/ A személyes adatok védelméhez fűződő alkotmányos jogot az Alkotmánybíróság információs önrendelkezési jogként értelmezte, amely akkor gyakorolható, ha a személyes adatok felvétele, felhasználása az érintet hozzájárulásával, tudtával történik.

A nyilvánosságra hozott (pl. a telefonkönyvben megjelent) adatok felhasználása esetében érvényesülnie kell az adatkezelés célhoz kötöttsége elvének, azaz annak, hogy egyrészt személyes adatot kezelni csak meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében lehet, másrészt az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie e – jogszerűen meghatározott – célnak. A célhoz kötöttség elve – a jogok gyakorlására és kötelezettségek teljesítésére vonatkozó feltételekkel összekötve – kifejezi az adatkezelés társadalmi indokoltságnak az elvét is, tehát az információs önrendelkezést és törvényes korlátozását egyaránt felöleli.

Az adatok nyilvánosságra hozatalából származó fokozott veszély miatt - nemcsak a közhiteles nyilvántartások esetében, hanem az információkereskedelmi szolgáltatásokban is – a célhoz kötöttség elvét szigorúan érvényesíteni kell, mert az adatok nyilvánosságra hozatalát követően csak ez biztosítja az érintettnek az adatvédelemhez fűződő, valamint egyéb személyiségi jogait.

A kutatás és a közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről szóló 1995. évi CXIX. törvény, illetve a 2001. december 23-án hatályba lépett hírközlésről szóló 2001. évi XL. törvény lehetővé teszi a telefonkönyvek közvetlen üzletszerzés célját szolgáló felhasználását, de ezek a törvényi rendelkezések nem vonatkoznak a pártokra.

Az országgyűlési képviselők választásával összefüggésben a politikai pártok, a képviselő-jelöltek a választópolgárok személyes adataihoz a választási kampány céljára törvényi felhatalmazás alapján, vagy az érintettek hozzájárulásával juthatnak hozzá. A kampánytevékenység segítése érdekében a választópolgárok megszólításának megkönnyítésére a választási eljárásról szóló 1997. évi C. törvény lehetővé teszi, hogy a személyiadat- és lakcímnnyilvántartás központi hivatalától, illetve a helyi választási iroda vezetőjétől díjfizetés ellenében a szavazás napja előtti 20. napot követően hozzájuthassanak a választópolgárok adataihoz (A személyes adatok kezelésének egyéb jogszerű lehetőségeit az országgyűlési képviselők választásával összefüggő adatkezelések egyes kérdéseiről január 24-én kiadott tájékoztatóban összefoglaltam.).

5/ Az Avtv. vonatkozó rendelkezései, és a fentiekben kifejtettek alapján megállapítom, hogy:

- a címzettek név- és lakcímadatainak összegyűjtése, tárolása, feldolgozása adatkezelésnek, az MSZP pedig adatkezelőnek minősül;
- a levelek címzésében (a nyomtatásban) közreműködő – a vizsgálat során az adatkezelő által meg nem nevezett – szervezetek adatfeldolgozást végeztek;
- a visszaküldött kérdőívek feldolgozása (a különféle adatállományok összeállítása, azok tárolása, majd további felhasználásuk) személyes adatok kezelését jelenti;
- a telefonkönyvekben szereplő név- és lakcímadatokból választási kampányanyag postázását segítő címlista készítéséhez az érintettek adatkezelési nyilatkozataikban nem járultak hozzá;
- a kiküldött kérdőíven szerepeltetett nyilatkozattal utólagosan kívánták elfogadtatni a telefonkönyv felhasználását;
- a különféle évekből származó telefonkönyvek felhasználása – mivel azok adattartalma egy-egy előfizető esetében is eltérő lehet – sérti az adatok minőségével kapcsolatos adatvédelmi követelményeket, különösen azt, hogy a kezelt adatoknak pontosaknak és időszerűeknek kell lenniük;
- az információs önrendelkezési jogot súlyosan sérti a kiküldött kérdőíven felkínált lehetőség, amely szerint az MSZP csak akkor kívánja megszüntetni az – érintett által előzetesen nem igényelt, illetve egyértelmű hozzájárulása nélkül létrehozott, és törvény által sem előírt – adatkezelést, ha azt az érintett kifejezetten kéri; ez alapján jogellenes olyan nyilvántartás vezetése, amely azoknak az adatait tartalmazza, akik nem kívánnak a párttal a jövőben kapcsolatban állni;
- a telefonkönyvekben megjelent előfizetői adatok nem tekinthetők ajánlattételnek; a telefonkönyvben szereplő előfizetők és az MSZP közötti viszonyt nem lehet ügyfélkapcsolatnak tekinteni;

- a visszaküldött kérdőívekből összeállított adatbázisban szereplő adatok csak a választások második fordulóját megelőző kampánycsend beálltaig kezelhetők, mivel a kérdőíveken szereplő kérdések mindegyike a címzett kampánnyal kapcsolatos tájékoztatási igényének kinyilatkoztatására irányul;
- a szóban forgó adatkezeléseket a törvényi kötelezettség ellenére a tevékenység megkezdése előtt az MSZP nem jelentette be az adatvédelmi nyilvántartásba.

A telefonkönyvekben található előfizetők név- és lakcímadataiból készült – a választási kampányanyag postázását segítő – címlisták, adatállományok, illetve a további kapcsolatot nem igénylő polgárokról vezetett nyilvántartás kezelése a fentiek alapján jogellenes.

A visszaküldött kérdőíveken szereplő adatokat pedig a célhoz kötöttség elve alapján, az adatalanyok rendelkezésének megfelelően, a kampány végéig lehet jogszerűen felhasználni.

Tisztelt Pártigazgató Úr!

Az információs önrendelkezési jog érvényesülésének elősegítésére a fentiekben említett törvényi előírások, valamint a vizsgálat megállapításai nyomán a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény 25. §-ának (2) bekezdése alapján felszólítom a Magyar Szocialista Pártot mint adatkezelőt, hogy szüntessék meg a telefonkönyvek adatainak felhasználásával létrehozott adatállomány (kiküldési címlista), valamint a további kapcsolatot nem igénylőkről készült adatállomány (tilalmi lista) kezelését, és e nyilvántartásokat semmisítsék meg. Kérem, hogy a megtett intézkedésekről szíveskedjenek 30 napon belül írásban tájékoztatni.

Végezetül tájékoztatom Önt, hogy a panaszosokat e levél elküldésével egyidejűleg értesítem a jelen állásfoglalásomban foglaltakról, másrészt az MSZP válaszelevelének megérkezését követően a sajtót is tájékoztatni kívánom az ügy befejezéséről.

B u d a p e s t, 2002. február 19.

Üdvözlettel:

Dr. Péterfalvi Attila